

Regional indelning – tre nya län (SoU 2016:48)

Inledning

Hallsbergs kommun har av regeringen beretts möjlighet att lämna synpunkter på rubricerat betänkande.

I Örebro län har det funnits en aktiv dialog mellan landstinget/regionen, kommunerna, de politiska partierna och andra intressenter.

Hallsbergs kommun delar regeringens utgångspunkter i direktiven och fokuserar därför detta remissvar på de frågeställningar som gäller *hur* reformen på bästa sätt genomförs.

Inledningsvis vill Hallsbergs kommun uttrycka sin uppskattning över det öppna arbetssätt som Indelningskommittén valt; genom en bred dialog har berörda löpande kunnat tillföra fakta och argument som bidragit till en bra diskussion och ett välformulerat delbetänkande. Hallsbergs kommun ser fram mot att fortsatt också få möjlighet att bidra till kommitténs arbete inför slutbetänkandet.

Ja till Svealands län och landsting 2019

Hallsbergs kommuns sammanvägda bedömning av Indelningskommitténs förslag om att bilda ett nytt landsting i Svealands län är att det finns objektivt bärande skäl för att genomföra förslaget och att det medför bestående fördelar i enlighet med indelningslagens krav.

Hallsbergs kommun instämmer i att den föreslagna geografin för Svealands läns landsting, i en nationell avvägning, är en god utgångspunkt för det kommande landstinget. Att Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län bildar ett nytt län och ett nytt landsting är en utmaning som innebär att våga tänka nytt och att se möjligheterna. Hallsbergs kommun ser fram mot att få vara en del av det arbetet.

Under mer än 20 år har staten, näringslivet och civilsamhället successivt omorganiserat sig i regioner större än dagens små län. Det har lett till en oacceptabel asymmetri, som gör att de tre stora länen har andra förutsättningar än de 18 mindre länen. Reformeringen av samhällsorganisationen på regional nivå behöver fullföljas.

Frågan har diskuterats under lång tid. Genom utredningar, dialoger och remissvar, t ex på Ansvarskommitténs betänkande, har en majoritet av berörda intressenter ställt sig bakom behovet av en reform. Hallsbergs kommuns delar regeringens utgångspunkter i direktiven och fokuserar därför detta remissvar på *hur* reformen på bästa sätt genomförs.

Hallsbergs kommun delar kommitténs analys att sex jämnstarka regioner, med kapacitet att bedriva regional utveckling och att fullgöra uppdragen inom hälso- och sjukvården för sina medborgare är rätt väg att gå.

Regeringen bör vara tydlig och i kommande proposition lägga fast att Sverige på regional samhällsnivå från år 2023 ska vara indelat i sex län och att relevanta statliga myndigheter ska följa denna indelning.

Kommunerna som medspelare

Kommunernas insatser och betydelse såväl inom det regionala utvecklingsarbetet som inom välfärdsområdet kan inte nog understrykas. Samspelet med de drygt 60 kommuner som kommer att finnas i länet kräver nya arbetsformer och en ny organisering.

Detta är en viktig och central fråga som måste diskuteras och beslutas av det nya landstinget i samråd med kommunerna. Denna process måste genomföras parallellt med att det nya landstinget tar form, så att samspelet mellan kommuner och landsting synliggörs i den nya organisationen.

Hallsbergs kommun menar att de förutsättningar som kommer att gälla i Svealands län sätter ramarna för hur samspelet mellan landsting och kommuner ska byggas upp. De utvärderingar som gjorts i Västra Götalandsregionen visar att mindre kommuner fått ett större inflytande i den större regionen. I det nya landstinget är samspelet med kommunerna, inte minst de små, en av de viktigaste uppgifterna för att skapa legitimitet och gemensam utvecklingskraft. Likaså måste de skilda förutsättningarna i de olika delarna av det nya länet beaktas.

Hallsbergs kommun vill också understryka behovet av att hitta en effektiv och klok lösning på de mellankommunala utvecklingsfrågor som i Örebro län i dag delvis har Region Örebro län som plattform.

God granne

Svealands län kommer att gränsa till samtliga föreslagna län utom Skåne/Blekinge. Detta gör att det är väsentligt att bygga upp goda grannrelationer inom alla samhällsområden.

Hallsbergs kommuns konstaterar att Svealands län kommer att ha den för länet sannolikt viktigaste tillväxsfaktorn – Stockholm – utanför länet. Detta kommer att kräva speciella arrangemang för att koppla samman Svealands län med Stockholms län inom t ex infrastruktur, kollektivtrafik, kultur och arbetsmarknad.

Södra och västra delen av nuvarande Örebro län kommer i enlighet med kommitténs förslag även i fortsättningen ha gräns mot ett annat län, Östergötland och Västra Götaland inkluderande nuvarande Värmlands län. Hallsbergs kommun anser att det är av största vikt att framtida länsgränser inte ska utgöra ett hinder för människors, företags och kommunernas möjligheter till samverkan och utveckling.

Hälsa och sjukvården behöver en större organisation

Hälsa- och sjukvårdens framtida utmaningar kommer att kunna hanteras på ett bättre sätt i större demokratiskt styrda landsting än i dagens samverkansnämnder. De förhandlingslösningar som nämnden kan åstadkomma är inte tillräckligt kraftfulla för att åstadkomma den önskvärda utvecklingen.

Regionens storlek är viktig för möjligheten att ta ett samlat ansvar för hela vårdkedjan inklusive den högspecialiserade vården. Ökad kunskap, demografisk förändring och ökade krav från medborgarna innebär att vården framöver också kommer att behöva genomföra stora investeringar. Små landsting har ett litet befolkningsunderlag och därmed en för liten ekonomi för att klara dessa framtida stora investeringsbehov. I dessa och andra välfärdsfrågor är samspelet med kommunerna en viktig framgångsfaktor.

Varför inte sjukvårdsregionerna?

Indelningskommittén landar i sin samlade bedömning i att Sverige bör delas in i sex större regioner. Hallsbergs kommun delar denna uppfattning.

Kommitténs skriver bland annat "*Vi bygger vidare på de samverkansmönster som har vuxit fram inom olika samhällsområden.*" Hallsbergs kommun menar att kommittén tillmätt denna utgångspunkt allt för liten vikt.

Ett av de mest grundläggande samarbeten som utvecklats under lång tid är de storregionala sjukvårdsregionerna. Hälso- och sjukvården kommer även framöver att vara den helt dominerande verksamheten inom de föreslagna landstingen. Kommitténs förslag gör att befintliga samverkansmönster bryts i fyra av de sex tilltänka nya landstingen med omfattande administrativa och ekonomiska konsekvenser. Hallsbergs kommun anser att kommittén gravt underskattat de omställningskostnader som blir effekten av att i större delen av Sverige frångå nuvarande samverkansgeografi inom hälso- och sjukvården.

När det gäller effekterna av kommitténs förslag om ett Svealands län utan Värmland finner Hallsbergs kommun delbetänkandet motsägelsefullt. Kommittén skriver att det inte finns några lagstiftningsmässiga hinder för att genom avtal och fri rörlighet bibehålla nuvarande flöden från Värmland liksom den verksamhetsförlagda utbildningen för studenterna på läkarutbildningen vid Örebro universitet. För att upprätthålla forskning och utveckling som grund för en läkarutbildning vid ett universitet behöver det även i framtiden bedrivas högspecialiserad vård i anknytning till utbildningen.

Vår slutsats är därför att även kommittén verkar komma till slutsatsen att en Svealandsregion som inkluderar Värmland egentligen är den bästa lösningen för hälso- och sjukvården, men att andra överväganden och prioriteringar har lett till att Värmlands län föreslås ingå i det nya Västra Götalands län.

Stärkt kapacitet för forskning och utveckling

Det föreslagna Svealands län kommer att innehålla många starka företag, lärosäten och en hälso- och sjukvård med sammantaget en betydande forsknings- och utvecklingskapacitet. Genom ett strategiskt och systematiskt utvecklingsarbete inom det nya länet kommer en kraftsamling av resurser att främja en hållbar tillväxt än bättre än i dagens mindre län och landsting.

Hallsbergs kommun anser att detta ger ökade möjligheter att stärka näringslivets utveckling i hela det nya länet.

Demokratin kan utvecklas

En av de viktigaste utgångspunkterna för en fortsatt reformering är, som kommittén tydligt redovisar, att gå från indirekt valda till direkt valda beslutsorgan. Dagens gränsöverskridande beslutsformer inom t ex sjukvårdsregionerna och infrastrukturplaneringen kommer att i allt väsentligt ersättas av beslut i ett direktvalt fullmäktige. Detta är ett viktigt steg för att stärka demokratin.

Vi är väl medvetna om de utmaningar som en större geografi innebär. De förtroendevalda måste vara tillräckligt många, representativa och geografiskt spridda för att skapa en bred kontaktyta gentemot kommuner, näringsliv, civilsamhälle och enskilda medborgare. Organisering med nämnder och beredningar som, inom sina mandat, får ansvar för geografiska delar av det nya länet kan bidra till närhet och tydliga kopplingar till det nya landstinget.

Hallsbergs kommun menar att större regioner innebär att det nya landstinget i Svealand får en kraftfullare röst nationellt och internationellt. Det nya länet får också en ökad samlad kapacitet när det gäller att t ex skapa effektiv sjukvård och kollektivtrafik och att uppnå önskade resultat.

Landstinget ska ha det regionala utvecklingsansvaret

Ett viktigt skäl för Hallsbergs kommun att bejaka bildandet av nya län är att den politiska nivån i form av de nya landstingen även fortsättningsvis får statens förtroende att leda det regionala utvecklingsarbetet och ta det territoriella ansvaret. Hallsbergs kommun tillstyrker Indelningskommitténs förslag om att det är landstingen som ska ha det regionala utvecklingsansvaret. Enligt kommittén ska landstingen framöver åläggas detta ansvar. Hallsbergs kommun menar att detta är ett klokt förslag som tydliggör att detta uppdrag kommer från staten.

Kommunernas insatser och betydelse i det regionala utvecklingsarbetet kan inte nog understrykas. Samspelet med de drygt 60 kommuner som kommer att finnas i länet kräver nya arbetsformer och en ny organisering.

Större och bredare uppdrag

Region Skåne och Västra Götalandsregionen har visat att den regionala politiska nivån är både beredd och kapabel att axla ansvar som traditionellt funnits i staten.

Hallsbergs kommun anser att det är viktigt att få till en dialog mellan regering, det nya landstinget och kommunerna i det nya länet om att få möjlighet att på regional politisk nivå ta ansvar för frågor inom fler politikområden. Vi menar att infrastruktur i vägar, järnvägar och bredband, liksom delar av arbetsmarknadspolitiken, utbildningspolitiken, forskningsfinansiering och ett vidgat ansvar för den nationella delen av kulturpolitiken är exempel på områden som vi kan diskutera.

Flerkärning förvaltningsstruktur

I det nya länet kommer såväl landstingets förvaltningsorganisation som länsstyrelsen och berörda sektormyndigheter med regional organisering att behöva välja lokaliseringssorter. Hallsbergs kommun menar att samtliga dessa processer bör ske i ett sammanhang. Även om olika organ fattar formella beslut så bör i första hand regeringen och kommande indelningsdelegerade föra nära överläggningar för att bästa resultat ska uppnås.

Finansieringsprincipen gäller

Finansieringsprincipen ska gälla också en reform som denna. De merkostnader som uppkommer enligt förslaget ska enligt Hallsbergs kommuns uppfattning finansieras av staten. Det är inte rimligt att de förändringar som genomförs genom riksdags- och regeringsbeslut ska belasta den del av befolkningen som finns i det föreslagna Svealand. Vi förutser att staten för dialog med de kommande landstingen om att tillföra ytterligare resurser för att underlätta processen.

Klargör roller på regional nivå

Kommittén måste i sitt fortsatta arbete söka lösningar för att dels ge de nya landstingen ett tydligt mandat att leda utvecklingen inom sitt territorium och dels säkerställa att myndigheterna, inklusive länsstyrelsen, ges en ny roll på den regionala spelplanen. Vår uppfattning är att nya roller, samspel och samverkan måste utformas med utgångspunkt i den nya situationen. Från Hallsbergs kommun välkomnar vi en fortsatt öppen och framåtsyftande dialog med kommittén och de inblandade landstingen i denna centrala fråga under det kommande arbetet.

Nytt begrepp i stället för landsting?

Begreppet region är etablerat för de landsting som övertagit det regionala utvecklingsansvaret, inte minst i Region Skåne och Västra Götalandsregionen. Numera är det endast vid allmänna val som begreppet landsting används för den regionala politiska nivån.

För Svealands län skulle det som kommittén benämner Svealands läns landsting i stället med detta förslag komma att heta Region Svealand.